

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

HERTHA

TIDSKRIFT FÖR DEN SVENSKA
KVINNORÖRELSEN
UTGIVEN AV FREDRIKA BREMER-FÖRBUNDET
❖ REDAKTÖR: ELLEN KLEMAN ❖

ÅRGÅNG 5
HÄFTE 4
1918

Äkta
VADSTENASPETSAR

till utstyrslar och presenter. Stort urval.
Bäst och billigast.

SVENSKA SPETSDEPOTEN,

Grevturegatan 34 A. I, kl. 10—6.

A. T. 402 04

(Andra huset från Linnégatan.)

S P A R A

och använd **Gratisbakaren**
"EKONOM" Patent.

Svensk uppfinning. Svenskt fabrikat.

Möjliggör bakning i hemmen utan gas
och utan någon kostnad för den erforder-
liga värmen.

Ensamförsäljare för Sverige:

A.-B. CARL GERNER, Avd. B,
Malmö.

Advokaten **EVA ANDÉN**

JURIS KANDIDAT

KVINNLIGA JURIDISKA BYRÅN

LILLA VATTUGATAN 14 vid Brunkebergstorg
RIKS 75 76 ALLM. TEL 183 36

Testamenten, bouppleckningar, arvsutrednin-
gar, äktenskapsförord, familjerättssaker, juri-
diska uppdrag av alla slag. Även skriftliga
förfrågningar besvaras.

SINGER "66"

MODERNASTE SYMASKIN

NYTTIGASTE MÖBEL

A.-B. Nordiska Kompaniet.

Textilavdelningen Thyra Grafström, Stockholm.

Permanent utställning av färdiga och påbörjade arbeten
samt material. Råd vid inredning av våningar m. m.

Undervisning

i Italiensk spets- och annan konstsöm.

Ständigt på lager därtill hörande material.

Svensk, Fransk och Bömisk Spetstråd. Rikhaltigt urval av Spetsmönster.

Ledig annonsplats

Telefon
539
Malmö

Perslow's

SIDEN- &
MANUFAKTUR-
AFFÄR

Alltid nyheter i största urval

HERTHA

ÅRGÅNG V

15 FEBRUARI 1918

HÄFTE 4

Svensk hemindustri.

En utredning av Kungl. Socialstyrelsen.

II.

Bland det intressantaste i Socialstyrelsens utredning av den svenska hemindustriens förhållanden är utan tvivel det kapitel som handlar om hemindustrien i Älvsborgs län. En del historiska notiser visa hur — såsom det berättas i en för 200 år sedan utgiven beskrivning över landskapet — folket i Västergötland "sedan urminnes tider" ägnat sig åt handel och industri, vävnad och annan handslöjd. I "de sju häradena", d. v. s. den delen av landskapet som var bergigt och ofruktbart, så att lantmännen icke kunde föda sig enbart på åkerbruket, och som omfattade häradena Mark, Veden, Bollebygd, Ås, Gäsene, Kind och Bedväg, fann man det mera lönande att så lin än säd, och där räknade man ut hur många alnar lärft man kunde få av en skäppa linfrö. Både män och kvinnor spunno, och man försåg åtskilliga orter i landet samt hela regementen med lärft. I Kind vävdes också vadmal, i Ås, där det fanns bokskog, förfärdigades träkärl till kök och att äta på, i Veden tillverkades smidesarbeten, i Gäsene ullstrumpor och nöthårstäckan, i Bollebygd "allehanda trä-

verk" såsom tunnor, sår m. m. Och dessa hemslöjdsalster såldes dels på olika trakter i riket, dels på utlandet via Göteborg, dit tillverkarna brukade resa varje fredag.

Detta var redan på 1200-talet, ja mycket förr. Och allt sedan ha västgötabönderna idkat gårdfarihandel landet runt. En lång tid skedde det under särskilda privilegier, men då näringsfrihetslagen 1864 infördes upphörde den undantagsställning som staden Borås och de sju häradena innehaft, och småningom försvann Västgötaknallarnas gårdfarihandel, på samma gång som hemslöjden mer och mer övergick till hemindustri. Särskilt i Marks och Kinds härad hade man i början av 1800-talet börjat i allt större skala väva bomullstyger, och driftiga "förläggare", som tillhandahöllo garnet och sålde varorna med stor förtjänst, utvecklade denna hemindustri mycket hastigt. På 1860- och 70-talet kom fabriksindustrien som en farlig konkurrent till hemindustien och har sedan alltjämt vuxit. Medan på 1830- och 1840-talet omkring $\frac{3}{4}$ av alla bomullstyger som vävdes i Sver-

ge tillverkades av hemindustrien var 30 år senare förhållandet omvänt; 1877 vävdes drygt $\frac{8}{10}$ i de bomullsfabriker som uppstått just i hemväveriets trakter.

Folket tog anställning i fabrikena. Dock arbetar ännu ett avsevärt antal hemvävare i Älvsborgs län för förläggare. Men numera omfattar hemindustrien i dessa bygder utom vävning även trikåstickning och sömnad; sy- och stickmaskinerna ha intagit vävstolarnas plats i de grå stugorna i Västgötabygden.

Socialstyrelsens utredning visar att det år 1912 i Södra Älvsborgs län fanns 124 arbetsgivare med sammanlagt 6,397 hemarbetare, de allra flesta kvinnor. Av dessa sysselsatte sig 2,530 med vävnad, 2,028 med stickning, 1,747 med sömnad, medan 92 hade andra slag av hemarbete.

Alla dessa hemarbetare ha i regel mycket låg förtjänst. Endast $\frac{1}{10}$ av alla väverskor nådde en timlön av mer än 10 öre, medan å andra sidan nära hälften hade blott 5 öre och därunder. Vad stickningen beträffar hade det övervägande antalet 6—15 öres förtjänst pr timme, och de hemarbetare som utförde sömnad nådde en arbetsförtjänst av för de flesta 8—15 öre. De män som sydde lagerskrädderi kunde dock förtjäna 20—26 öre i timmen, men deras antal var ej stort.

Ofta när det talas om de låga lönerna inom hemindustrien påpekas det att hemarbetet blott är en bisyssla, särskilt skulle detta vara fallet i Älvsborgs län, där ett stort antal hemarbetare äga en jordlott och hemarbetet alltså blott behövde ge en biförtjänst. Utredningen

söker belysa detta förhållande och kommer till det resultatet, att de flesta av undersökningen berörda hemarbetshem vore jordbrukarehem (54 %), men att de små torpen knappast kunde bereda sina innehavare mer än en nödortftig bärgning. De två- eller trehundra kronor om året hemarbetet inbringade var ofta den enda kontanta inkomst dessa torparfamiljer fingo, och hemarbetet gäve säkert många familjer hjälp att hålla nöden från dörren. Hur dessa hemarbetare hade det framgår av följande exempel.

En ogift 59-årig väverska bor i en egen liten stuga i skogen. 12 öre metern har hon för bomullsklänningsstyng. Att sätta upp, spola och väva en väv av 150 meters längd tar 4 veckor, arbetsdagen är då 12 timmar. Härpå skulle veckoförtjänsten bli kr. 4:50, men några dagar gå förlorade vid arbetets avlämnande och innan nytt garn erhålles, varför veckoförtjänsten blir något mer än 3 kr. Det år uppgifterna avse vävdes 10 vävar av olika längd, och årsinkomsten av det trägna arbetet blev kr. 166:22.

Man undrar var denna kvinna skulle tagit pengar till hyra om hon ej ägt sin stuga, då förtjänsten på vävningen blev så ringa. Och på vad skulle hon fått litet kontanta medel utan hemarbetet?

En torparfamilj bodde i samma trakt. Husfadern, 60 år, var obotligt sjuk, och man måste leja karl för de 10 dagsverken som skulle göras pr år för torpet. Den enda 20-åriga dottern skötte torpet med någon lejd hjälp. Hustrun vävde sedan 44 år tillbaka för förläggare. Hon vävde nu vita gardiner och fick i betalning 14 eller 15 öre per meter. 10

timmar lång var hennes arbetstid året runt. Dottern biträdde med spolning och vävde även emellanåt. Veckoinkomsten på vävningen blev 4 kr., omkring 200 kr. pr år.

En annan hemarbeterska, en hustru vars man övergav henne och två barn å 2 och 4 år samt for till Amerika, började då — för 5 år sedan — sticka trikå. Hon fick köpa en begagnad stickmaskin för 150 kr., men underhållet av maskinen går till 35 kr. pr år. Hon stickar och monterar barntröjor för en arbetslön av kr. 5:40—7:20 pr dussin. Hennes arbetstid är 14 timmar om dagen. Hennes 68 år gamla mor sköter barnen och hushållet samt spolar garnet. Inkomsten av arbetet blir 12 kr. i veckan och 600 om året. De bo i Borås.

En hustru i Borås, vars man är sjuklig och har en årsinkomst av endast 420 kr., monterar strandkoftor av trikå mot kr. 1:80 pr dussin, men tråden, 8 öre pr dussin, betalar hon själv. Med en arbetstid av 12 timmar om dagen förtjänar hon 6 kr. i veckan, omkr. 300 kr. pr år.

I en på landsbygden bosatt familj, vars lilla jordbruk ej är tillräckligt för familjens uppehälle, äro både man och hustru hemstickare. Mannen stickar 12 timmar om dagen på vintern, 10 timmar om sommaren, utom en å två dagar då han sköter jorden. Han stickar sjömanströjor och för 5:60 pr dussin. Hustrun stickar barnkavajer mot 7:60 pr dussin och arbetar vanligen 5 tim. om dagen 5 dagar i veckan. Montering av arbetet lämnas till medhjälpare mot kr. 1:68 dussinet för tröjorna och 1:80 för barnkavajerna. När arbetet lämnas

till förläggarna kostar skjuts 3 kr., vanligen 2 gånger i månaden. Mannens årsförtjänst på hemarbetet blir endast omkr. 300 kr., hustruns omkr. 150 kr., och dessutom ha de kostnader för maskineriet. De ha fyra barn, 2—11 år.

Båda dessa makar tillhörde sjukkassa, det enda slag av organisation som hemarbetare bruka tillhöra. Ingen enda av alla de hemarbetare som utredningen omfattade i Älvsborgs län tillhörde någon fackförening, ej ens skrädderiarbetarna, som ju äga ett över hela landet utbrett fackförbund. Endast 24 arbetare tillhörde sjukkassa, av dessa voro alla bosatta på landsbygden, ingen i Borås. Av alla de 5,034 arbetare, som undersökning härom omfattade, voro endast 999, d. v. s. 18,8 proc. medlemmar av sjukkassor. De få hemarbetare som tillhörde fackorganisationer tillhörde skrädderi-, sko- och handskindustrien och voro endast 152 till antalet, 8,4 proc. av männen, 2 proc. av kvinnorna. Till nykterhetsföreningar voro blott 186 hemarbetare inom hela undersökningen anslutna, även här blott 2,9 proc. av kvinnorna mot 7,9 proc. av männen.

Detta bekräftar än mer erfarenheten att hemarbetarna i allmänhet äro skygga, svåra att organisera och mindre än andra arbetare berörda av arbetsklassens strävanden att höja sig ekonomiskt och socialt. Såväl de i städerna som å landsbygden sysselsatta hemarbetarna måste ju så gott som hela dagen hålla på med arbetet, och en hel del av dem, särskilt kvinnorna, gå ej ut oftare än för att avlämna och hämta arbetet. Ofta äro deras bostäder mycket dåliga, ej sällan, särskilt i större städer, består bo-

staden av ett enda rum, där man arbetar, äter, sover och utför alla sysslor. Att detta ur hygienisk synpunkt bör vara mindre gynnsamt är lätt att inse.

Utredningen har ägnat uppmärksamhet även åt hemarbetarnas bostadsförhållanden och kommit till det resultatet, att av alla dem som lämnat uppgifter härom — 5,034 — hade endast 375 eller 8,5 % särskild arbetslokal, och av dessa voro de flesta skräddare och snickare. Av de övriga användes arbetsrummet i regel till sovrum eller kök, i 1,462 fall som både sovrum och kök. I 738 fall var arbetsrummet sovrum för fyra eller flera personer, i 628 fall endast för hemarbetaren själv, 2,224 hemarbetare hade sin arbetsplats i kök.

Undersökningen visar också att 7,1 % av dessa bostäder hade mindre än 10 kbm. luft, medan 63,9 % hade 20 kbm. och däröver. Dagerförhållandena voro goda för 78,4 %, dåliga för 7 %, medelmåttiga för de övriga av bostäderna. Största antalet, 89 % av bostäderna, upplystes vid tiden för undersökningen med fotogenlampa, och 53,1 % uppvärmdes genom spis. Så pass moderna anordningar som elektriskt ljus och värmeledning förekommo i respektive 7,8 % och 0,4 % av alla arbetsrummen.

Som synes är Socialstyrelsens utredning ganska grundlig. Genom de många monografierna inom olika yrken får man del av enskilda hemarbetares arbets- och levnadsförhållanden och kan göra sig en föreställning om vilka yrken som äro de bättre och de sämre. En del illustrationer ingå också i arbetet, visande olika hemarbeterskor vid sina maski-

ner. För övrigt är hela framställningen av utredningens resultat så klar och så intressant gjord att den även för en icke-fackman är ganska lätt att förstå. Huruvida vi här i Sverige skola få en lagstiftning som på något sätt reglerar och förbättrar arbetsförhållanden för dem som äro anställda inom hemindustrien är väl ännu svårt att förutsäga. Sådan lagstiftning finnes som bekant redan länge i England, Förenta Staterna, å Nya Zeeland och sedan 1911 även i Tyskland. Det är såväl den köpande allmänhetens som hemarbetarnas intressen som en dylik lagstiftning bör tillvarataga. Köpare av hemarbetsalster riskera ju att genom dessa i fattiga hem utan någon slags kontroll tillverkade artiklar tillföras smitta, och den engelska lagen föreskriver att särskilda märken åsättas hemarbetade industrialster. En annan föreskrift är den om arbetsgivar-nes skyldighet att uppgiva namn och adresser på de hos dem anställda hemarbetarna, vilka liksom industriarbetarna skulle stå under inspektion. Slutligen finnas också på sina håll bestämmelser som reglera arbetslönerna inom hemindustrien.

På det hela taget visar utredningen av vår hemindustri att hos oss visserligen icke råda så förfärande svåra förhållanden som på sin tid blottades i Tyskland och England. Men hemarbetarna äro dock den klass av arbetare som hos oss har det allra sämst, i otaliga fall oerhört uselt ställt, och det behöves mer än väl att den sociala lagstiftningen tar sig av dem.

GERDA MEYERSON

Fredrika Bremers Utopia.

Fredrika Bremers brev. Samlade och utgivna av *Klara Johanson* och *Ellen Kleman*. Del III. 1846—1857. P. A. Norstedt & Söners förlag.

De tvenne föregående delarna av Fredrika Bremers brev ha i Hertha haft sin kunniga och välvilliga anmälare. Till denna tredje del lämnas här en "Selbst-anzeige", några kommentarer till den utvecklingsperiod av Fredrikas liv som de senast utgivna breven omfatta. Bedömning av utgivningsarbetet är naturligen därifrån uteslutet.

I Fredrika Bremers intellektuellt och själsligt alltid framåtgripande och rörliga liv betecknar det tidsavsnitt denna brevdel innesluter en särskild fyllnadens rikedom. Själv skriver hon i ett brev om hur det är mångt ljus och mången synpunkt som hon "stadigt behåller och som ljusnar och starknar och vidgas allt mer". Det är en hel klarnad och lugnad rymd som spänner sig kring hennes andes liv. Den personliga frigörelsekampens slitningar och friktioner ligga bakom henne. Med *Morgon-väckter* har hon skrivit sig fri från långa års teologiskt-metafysiskt grubbel. Nu står hon med de tillryggalagda kampårens dyrt förvärvade vinst, en samlad inre styrka, färdig som aldrig förr att ta itu med det yttre livets problem. Det är ett nytt, utåtvändhetens skede — för att begagna en i själva verket för snäv beteckning, ty för Fredrika var ju allt i grund och botten ett sökande inåt, mot det centrala i tillvaron. Men hon slår så att säga upp alla sina fönster på vid gavel, tar i ingående och praktiskt stu-

dium av samhällsföreteelserna till sig vad tiden har på ont och gott och tumlar med sin brinnande andes hela allvar med lösningen av de komplicerade sociala frågorna. Samhällsmoderligheten, som hon alltjämt drömt om att väcka upp hos kvinnorna, har mäktigt befallande tagit ut sin rätt i henne själv. Det är den — rik vida utöver vanligt mått som den bor i henne — som framför allt sätter sin prägel på dessa år och ger dem en ny fullhet av pulserande liv.

Som en naturlig följd av denna rika utåtvändhet med dess giriga uppsugande av vad betydelsefullt synes henne för samhällenas och individernas utveckling börjar också vid denna tid Fredrika Bremers reseliv. Ensamheten på Årsta är inte längre vad hon behöver, teoretiskt spekulerande över samhällsproblemen henne inte tillfyllest. I Nya och Gamla Världens riken bedriver hon förstahandsstudier av sitt stora huvudproblem: människan i samhällslivet. "Ty en är", skriver hon till Martensen, "som sakta kommer gångandes genom tiden alltifrån begynnelsen. Blodiga åldrar, glänsande tidevarv äro blott olika gemak genom vilka han framgår stilla, allt mer klarnande ur skymmande höljen, ända till den tid vid vars tröskel han nu står, betraktad av många med förtjusning, av många med bävan. Och frågas det vilken är denna gestalt inför vilken tronerna vackla, kronorna

avfalla, all jordisk purpur bleknar, då blir svaret:

Människan! Människan i ursprunglig sanning, skapad efter Guds beläte. I alla kristendomens riken varnar man henne, talar om henne, kämpar för henne, kämpar mot henne och — bereder henne väg. Ty hennes dag är kommen och hon måste komma med den."

Detta är hennes sociologis credo. Inget är henne därför nu viktigare än att i folkens liv efterspåra tecknen till att vägen beredes för "den kommande". I Frankrikes socialistiska och kommunistiska strömningar sökte hon efter dem, men det fanns inte tillräcklig plats för den individualism hon byggde på i en Fouriers och St. Simons fantastiska framtidsdrömmar. Vål spekulerade hon med dessa i *Syskonlif* och studerade deras praktiska tillämpning i Nya Världens falangstärer, tillfredsställa henne kunde de inte. Först i England, på hemresan från Amerika, träffar hon ett hoppgivande spår. I den där nyvaknade kooperativa kristliga socialismen, som inom sin rörelse tillsammans med arbetareskarorna räknade män sådana som Kingsley och Maurice, skönjde hon äntligen "det nyare samhällets vaknande medvetande och — det fjärde ståndets framträdande på samhällets skådeplats, till självstyrelse, till mänsklighetens fulla medvetande och medborgarrätt" — det nya människans samhälle.

Det är i artikelserien "England om hösten år 1851", vilken Aftonbladet publicerade i två avdelningar på nyåret och våren 1852, som vi få summan av Fredrikas engelska sociala erfarenheter.

Särskilt är den senare serien, 14—27 april, — borttappad av Fredrikas biografier men räddad ur glömskan genom hänvisningarna och återljuden i breven från denna tid — av största intresse för klargörandet av Fredrikas ställning till de sociala frågorna. Lika allvarligt djupt som hon söker tränga in i dem, lika orädd accepterar hon eventualiteterna vid den radikala omvälvning som hon ser måste komma "i fridsfurstens namn till jordens välsignelse, i helgamannasamfund till uppbyggande av Guds rike eller — under den röda fanans anförande med blod och örlig och mycket elände", allt beroende på människorna själva, på "arbetsklassens dygd, allvar och måtta", men också på "det broderliga, förståndiga och verksamma deltagandet från de klasser som i kunskaper, i makt eller förmögenhet redan innehava den övre terrassen i samhället". — Ord som nu fått sin fruktansvärt aktuella betydelse!

Det är ingen "tveksam radikalism" — som en för övrigt särdeles förstående anmälare av denna del av Fredrika Bremers brev, doktor Erik Hedén i Politiken, vill göra den till — som kommer till synes hos Fredrika. Ned till roten griper hon efter det onda i samhället och fullt ut vill hon råga måttet lika åt alla med livets håvor. Men icke i den blinda, åt sig själv lämnade konkurrens, som dåtidens liberalism trodde på och som hon kallade "vargars tävlan om rovet", utan i sammanslutning och organiserad tävlan med "'fair chance' för alla".

Detta är ju också vägen till hennes H e r t h a. Hennes "mänskociologi"

gör kvinnornas frigörelse till en lika tvingande nödvändighet som någonsin proletariatfrågans lösning. Det förra problemet hade hon som personligen lidande part ställts inför redan i sin tidiga ungdom och aldrig sedan släppt. Efter som åren gå blir vad hon genomlidit till ett allt starkare tvång på henne att själv verka för sina bundna systrars frihet. I hennes författarskap kommer anslaget den fria, ansvariga kvinnan allt oftare och bestämdare fram — Herthautkast alltjämt lovande något mera —, och 1843 gör hon ett rent praktiskt försök att föra kvinnorna ut över deras avgränsade sfär till självständighet och självkänsla med sitt upprop till Sverges kvinnor om att samlas i ett socialt hjälp- arbete, som visserligen maskeras under namn av välgörenhet. Men hon drives obetvingligt vidare i sökande efter de rätta medlen. Med Amerikaresan avser hon framför allt studiet av "kvinnans nya betydelse och liv i staten" så som detta håller på att förberedas på pilgrimernas jord. Lösningen av arbetarfrågan söker hon på Gamla Världens mark, där komplikationerna uppkommit, i Amerika, det nya frihetslandet, väntar hon sig få se gryningen av den frigjorda, självständiga kvinnans dag.

En välgörande fri och förfriskande ande slår henne till mötes därute. "Jag har druckit morgondaggen av en ny skapelse i Amerika, och det har för alltid förfriskat min själ", skriver hon efter hemkomsten till H. C. Andersen. Den Nya Världen har visat henne vad hon väntade sig där, kvinnorna i friare och lyckligare förhållanden. Bilden av den nya kvinnan, som hon sökande sträckt

sig efter, har här redan börjat få sin fasta form. Inom henne själv växer i denna befruktande atmosfär med allt klarare konturer fram den gestalt hon i årtal därhemma, i de gamla bundna förhållandena, medvetet och undermedvetet skapat på: den nya kvinnan i "ädelst oberoende för själens och kroppens liv".

Citatet är ur den ovan omnämnda aprilserien om England i Aftonbladet. Till beskrivningen av några utbildningsanstalter för unga kvinnor som hon besökt i London har hon under rubriken "Några tankar" fogat reflexioner över den rådande uppfattningen av kvinnornas ställning och sin egen syn därpå. Artikeln är en första utformning av Amerikaintrycken. Här är gestalten av kvinnan som blivit "vad Gud ämnade henne till, mannens like och hjälp i alla sfärer av livet", som tar sin framtid i egen hand, oberoende genom eget arbete. Här är visionen av en värld där man och kvinna "stå mitt-över varandra — ingen härskare och ingen slav — vilande blott på Gud och på sig själva, beroende av varandra blott genom förståndets och hjärtats fria hyllning", räckande varandra handen "som makar eller som vänner, två fria, gudomliga väsen, förenade i det högsta".

Till denna gestaltning av sina drömmar om kvinnornas nya liv — en syn "för skön att icke bliva sann" — har Fredrika nu hunnit. Den är Herthapreludiet.

Även under sysslandet med annat som tillfällig huvudsak äro åren mellan Amerikaresan och Hertha för Fred-

rika fyllda av Herthatankarna. Innan tiden kommer för den stora, avgörande handlingen Hertha har hon också på annan väg arbetat för samma mål. De många små biljetterna till Fredrika Svedbom från hösten och vintern 1853—54 bära vittnesbörd. Väl är det till synes det direkta varma intresset att bringa hjälp åt "kolérabarnen" som föranleder bildandet av Stockholms Fruntimmersförening och Fredrikas flitiga deltagande i denna föreningsverksamhet, men under detta lever ännu målsäkrare och mera medvetet än 1843 Fredrikas hopp att genom "välgörenhetsorganisationer" av denna art helt enkelt få en verklig kvinnorörelse till stånd. "Sändebrevet" 1854 till fruntimmersföreningarna i Sverge, där hon framlägger en detaljerad plan till samarbete mellan landsorten och Stockholm, visar i sin formulering hur vitt hon syftar ut över det angivna praktiska målet med föreningarna. Det är inte ensamt barnavård hon pekar på då hon ropar till kvinnorna de ord med vilka den unge greve S:t Simon lät väcka sig av sin kammartjänare: "Stig upp! Du har stora ting att leva för!", det är på en gång deras samhällsmoderlighet och deras medborgarkänsla hon väddjar till.

Det var den 12 juni Fredrika publicerade sitt "Sändebrev" i Svenska Tidningen. Den 24 juni undertecknar hon ett annat sändebrev, denna gång till all världens kvinnor. Det är det den 28 augusti i Times publicerade fredsuppropet, som Krimkrigets fasor hade kallat fram men som aldrig kommit till om inte Fredrikas brinnande ande, som inte ac-

cepterade krigstillståndets våld, redan hoppfullt viss omfattat tron på kvinnorna som en lyftande och förnyande kraft i folkens liv och samtidigt i genialt fjärrseende tagit till sig internationalsismens bärstarka idé. Nu springer denna förtidiga tanke på en kvinnornas världsorganisation med hela dess betydelse för kvinnornas egen frigörelse och för världens medborgerliga liv ut som den härliga blomman av Fredrika Bremers — man kan säga livslånga — inre och yttre strid för bundna och obegagnade krafter lösande till samhälleligt gagn och individernas egen lycka.

Breven från denna tid, med undantag av ett par korta biljetter till Hazellius som ordna med fredsuppropets publicerande i Svenska Tidningen och som lett till detta dyrbara dokuments framgrävande ur den totala glömskans djup, ha inga antydningar om denna Fredrika Bremers största och genialaste tanke. Troligen var det ett för starkt ömmande sår som rivits upp av det hån eller den likgiltighet med vilken den möttes av samtiden för att Fredrika skulle ens med någon förtrogen gå vidare in på den.

När H e r t h a så kommer 1856 är den den andra dyrbara utkristalliseringen av årens glädje- som smärtefyllda livsvinster, av ur idébrytningar klarnat ljus och av orygglig hjälparevilja — Fredrika Bremers bitterljuva gåva till sina systrar, det stora slaget hon slår för deras frihet och framtid.

*

Kring detta oändligen rika liv som med sitt sökande, sin kamp och sina seg-

rar fyller de år den nu utgivna brevde-
len omfattar sluta sig nu breven som den
alltid trogna och starka speglingen av
vad som rör sig inom Fredrika. Bland
de många nya korrespondenterna finnas
också de som i särskild grad ha gåvan
att locka henne till självbespeglning och
bikt. Till de gamla vänner, med vilka
hon redan förut kunnat tala helt inifrån
sig själv, sälla sig nya, henne nära för-
trogna tanke- och själslyssnare. I kän-
slan av det fulla andliga gensvar hon vet
möter henne går genom breven till dessa
i oförmedlat och rikt utflöde hennes in-
re liv med vad det har starkast och dju-
past.

Det är namn vittberkytade i andens
och intelligensens riken och det är mera
anspråkslösa, också annars helt okän-
da, som adressatförteckningen upptar.
Breven till den ene som den andre äro
alla fullt ut Fredrika — och ändå så
distinkt individualiserade av mottaga-
rens eget kynne. Fredrika, med sin
känsligt rörliga psyke, kunde som få
konsten att låta samljudande strängar
tona. Detta är det också som ger åt
hennes brev deras mångskiftat levande
charm.

Lätt graciöst, med doft och stämning
av hans egna "Eventyr", leker tonen i
de varljusa breven till H. C. Andersen,
hennes "vän och broder", som hon näm-
ner honom. Martensens rike är ett an-
nat, den spekulative teologens. För-
trogen med hans åskådning, hans
Dogmatik har hon t. o. m. stu-
derat i restryck allteftersom ar-
ken kommit henne tillhanda direkt
från auktor, går hon till honom med
spörsmål och tvivel, frågande, men ock-

så självständigt skärskådande hans
ståndpunkt där den skiljer sig från hen-
nes, en kritiskt sovrande lärjunge. I
breven till några av hennes unga vän-
ner — Kingsley, den socialreformato-
riska högkyrkokopraesten med redan stad-
gat författarrykte och de ännu okända
unga svenskarna S. A. Hedlund och
Olof Eneroth — strömmar en betagan-
de öm systerkänsla fram, som har något
av varmt solskens livgivande kraft. I
brevet till Agardh, den snillrike och
mångkunnige Karlstadsbiskopen, som
höll sig med en högt uppskattande me-
ning om kvinnorna och som nu kommit
med ett välment om än ej vidare väl-
lyckat förslag till förmildrande av de-
ras ställning, ligger hela hennes egen
brinnande vilja att ge åt kvinnorna en
framtid. Beata Afzelius, Thekla Knös,
Lotten Wennberg, hur kommer inte i
breven till dessa Fredrikas famnande
moderlighet fram, hennes aldrig tröttnande
omsorg om andras andliga och
lekamliga väl. Och för att till sist näm-
na ännu en korrespondent, den icke veri-
fierade "Ulla" som efter all sannolikhet
måste vara Ulrika von Strussenfelt, hur
innerst inifrån visar sig Fredrika i bre-
ven till henne, av vilka ett dessutom är
av det utomordentliga intresset att det
klarar upp Fredrikas ställning till Kier-
kegaard.

Breven till Böklin lägga på nytt öppet
det genialt egendomliga förhållande
som existerade mellan dessa två och där
tid och rum synas övervunna fakto-
rer. I evighetssäker samhörighetskänsla
sträcker sig Fredrikas själ nu som all-
tid mot vännen som om aldrig någon
skilsmässa funnits dem emellan. Skall

man hoppas att ett förstående av denna underbara andliga förening mellan två undantagsmänskor till slut skall avlösa de småfnaskiga giftermålsspekulationer som så oupplösligt hängt vid sysslandet med Fredrika Bremers och Böklins förhållande till varandra?

ELLEN KLEMAN

Kringblick.

De två segrarnas dag. Den 10 januari, kvinnornas Waterloo som den kvinnliga rösträttssegerens dag i House of Lords nämnes i *The Common Cause*, är dubbelt minnesrik för rösträttsrörelsens historia. Samma dag som engelskorna — d. v. s. de sex miljonerna som ha äran och nöjet att ha överskridit den verkligt stadgade åldern av 30 år — hade gjorts till erkända medborgare i eget land, var den stora dotterrepubliken på andra sidan Atlanten färdig att som nation erkänna det kvinnliga rösträttskravets berättigande. Med den erforderliga tvåtredjedels majoriteten röstade i Washington denna dag representanternas hus för den föreslagna ändring av Förenta Staternas representation som skall medföra allmän rösträtt i detta ords egentliga bemärkelse i unionens samtliga stater — senatens bekräftande beslut anses för givet. Härmed torde de enskilda staternas motstånd i realiteten vara brutet och de återstående "svarta" staterna inom kort på den amerikanska rösträttskartan lysa i den fullt genomförda rösträttens vita färg.

Verkligt jubilerande kunna amerikanskorna begå Seneca-Fallsmötets 70-årsdag.

Examen eller blodsskatt. Mångahanda äro sätten att till sist, när saken ändå är oundviklig, kringskära den kvinnliga rösträtten. Ungern har sitt speciella. När det där ivrigt motsedda regeringsförslaget kom, befanns det att man plötsligt betänkt nödvändigheten av att inom väljarskarorna ha en

med vissa bestämt fastslagna skolkunskaper utrustad kår — och att kvinnorna utsetts till denna privilegierade ställning! Männen själva nöjde sig med det mera blygsamma villkoret att läsa och skriva mayariska, kvinnorna måste på kunskapens fält meritera sig genom betyg från folkskolans eller andra mellanskolors fjärde klass eller också inför en av regeringen tillsatt myndighet avlägga prov på att de inneha liknande, för en kvinnlig medborgare oundgängliga kunskaper. — Men ha de väl sitt folkskolebetyg eller ha de med heder bestått inför det nyuppfunna medborgare-examensinstitutet, så är det faktiskt inte nödvändigt för ungerskorna att alls vara ett enda år äldre än den manliga medborgaren-rösträttsinnehavaren. Det längre kunskapsmättet balanserar ensamt förhållandet på tillfredsställande sätt. Antingen ålder eller visdom.

Dock fins det en sak, som dispenserar ungerskorna från skolkunskaperna. Änkor till i kriget stupade soldater kunna obehindrade av några som helst bildningskvalifikationer gå och rösta på riksdagsman.

Vi avstå själva från reflexioner, men citera fru Ernestine von Fürths anmärkning i den österrikiska kvinorösträttstidningen över den groteska bestämmelsen. Skall rösträtten ges åt dessa änkor som en dekoration för det lidande staten tillfört dem, frågar hon. Kvinnorna ha alltid protesterat mot blodsskattens därhusmässiga idé och komma fortfarande att göra så efter kriget, så mycket mera målmedvetet som det då måste bli fråga om att bygga staten på fredens grund.

Vi ha utan examensprov fyllt våra plikter mot vårt land, säger denna österrikiska med lugnt samvete, och ha rätt att begära att staten fyller sina mot oss — utan löjligen eller rent av stötande inskränkningar och bestämmelser.

Kvinnornas röst. Fred är ropet ur miljoner hjärtan. På sina håll arbetar man också för den.

Den höst som gått har en hel rad av fredsmöten ägt rum i Wien. Inom loppet av fjorton dagar arrangerade *Allgemeiner ös-*

terreichischer Frauenverein nio stora möten, till trängsel överfyllda. Det sista och största i Volksbühne utmynnade i bildandet av ett fredsparti på samförstånds-fredens principer. Medlemmar i massor antecknade sig omedelbart.

"Det är vår, kvinnornas, plikt", skriver Berta Pauli i *Neues Frauenleben*, "att när helst något tillfälle erbjuder sig tillropa de kämpande folken, regeringarna, den oräkneliga mängden av likgiltiga: *icke med vår vilja försiggår detta fasansfulla slaktande!* Vi välsigna varje minsta steg som påskyndar dess slut, vi förkasta rysande varje åtgärd som förlänger eländet. Ingen politisk medborgarrätt tillhör oss kvinor. Parier äro vi i samhället, som begagnar sig av våra tjänster, i landet, som förbrukar våra skatter, i riket, som tar våra barn till sitt försvar. Endast ett vapen mot de orättvisor samhället tillfogar oss har man lämnat oss, vårt personliga inflytande på den allmänna meningen. Om än endast med sken av ett resultat måste vi bruka detta vapen, för att visa att vi, den kommande generationens mödrar och uppfostrarinnor, dock ha en egen, fri åsikt."

När blir kvinornas rop så starkt att man måste lyssna till det?

Kejsarinnan av Indien. Underrättelserna gå inte fort i våra dagar, man får hålla till godo med månadsgamla nyheter. Men de kunna vara intressanta nog även om de inte ha doft av dagens trycksvärta.

Jus Suffragii berättar om den skyhöga entusiasm med vilken Annie Besants frigivande hälsades i Indien förliden höst. Det hade nämligen inträffat att i denna den personliga ofrihetens stora tid engelska regeringen funnit Annie Besants indiska sympatier onationella och helt enkelt med lås och bom försäkrat sig om hennes inflytelserika person. Skandalen var emellertid för eklatant, indignationen för allmän och besvärande för att man fortfarande skulle kunna hålla henne kvar. Hennes lössläppande firades som en nationellt märkvärdig händelse. I Calcutta drog hon in som en triumfator i en vagn förspänd med sexton hästar. Förfäma bengalesiskor

blomsterströdde vägen där hon for fram. Lyckönskningsadresser i mängd, en från Allahabads kvinnor, överräcktes henne.

En av mrs Besants förbrytelser hade varit hennes arbete för de hinduiska kvinnornas frigörelse i samband med hennes åsikt att hinduerna böra erhålla politiska rättigheter inom sitt land. Ett kolossalt inflytande synes hon äga över folket. Jus Suffragii s korrespondent skriver att Indien, som för närvarande genomgår en svårartad kris, faktiskt korat Annie Besant till sin ledare. Han kallar henne "Indiens okrönte drottning" och talar om den fullkomligt enastående ställning hon intar, om hur nationen i blind tillit ser upp till henne. Hon känner också folkets alla behov, hon lever dess liv och står i intimaste kontakt med alla rörelser inom detsamma, delar kamp och förhoppningar, besvikelser och nya ansträngningar.

I Calcutta hölls samma dag som mrs Besant gjort sitt triumfatoriska intåg ett massmöte, där över trehundra hinduiskor, representanter för de inflytelserikaste Calcuttafamiljerna — däribland Sreemati Pretina Devi, Rabindra Nath Tagores svärdotter —, voro närvarande. Enhälligt valdes Annie Besant till ordförande för den hinduiska Nationalförsamlingen, som skulle hållas i Calcutta, och mötet avsände en adress till regeringen, uttryckande sin glädje över hennes frigivande.

I sina strävanden för hinduiskornas frigörelse mötes mrs Besant med förstående från många håll inom hinduernas eget läger. En storartad donation har nyligen gjorts till beredande av utbildningsmöjligheter för de unga flickorna. Engelska regeringen gör som bekant så gott som intet för folkundervisningen, i vilket fall som helst intet för en nationell undervisning och utbildning. Vad det därför betyder att Maharaja Kumar av Tikari donerar en egendom, uppskattad till ett värde av 95,000 pund, för att på densamma skall uppföras en undervisningsanstalt för flickor förstår man. Den framsynte Maharajan har inte heller gjort några inskränkningar i fråga om rätt till inträde för de unga flickorna. Flickor av alla sekter och kaster kunna söka sig dit, och undervisningen omfattar elever från fem till aderton år. Till de

årliga, löpande utgifterna är en summa av 7,000 pund anslagen. Undervisningen skall, med bibehållande av det bästa i hinduisk tradition, gå i fullt modern riktning.

Mödrarna räknas ej. Under denna rubrik har *La Française* för den 19 jan. i år en artikel som under sin eleganta lätta stil följer en bitter indignation över männens förmåga att till och med i den stund, då de som hänsynslöst begära en kvinnornas fysiska tjänstgöring — om man så får uttrycka det —, totalt ignorera kvinnorna-mödrarnas fysisk-psykiska insats, såväl som deras kraftförbrukning, lidanden och uppoffringar.

Aterbefolkningsproblemet synes i sanning ha förmågan att få allt sunt förnuft att dunsta bort hos de skapelsens herrar som syssla med det. Det kan låta som skämt, men är ett bittert avslöjande av verkliga sakförhållandet, när artikelförfattaren i *La Française* konstaterar, att bland de förslag som framkommit för ett ökat barnantal inom familjerna en läkare faktiskt föreslagit en sorts nationella — man plågas av att skriva ned ordet — stuterier, en politiker öppet förordar polygami, en annan tar upp frågan om möjligheterna för en vetenskaplig, artificiell befruktning och slutligen ännu en annan menar att obligatoriskt födande kan påbjudas.

Andra, mera praktiska andar syssla med tanken på att uppmuntra redan existerande talrika familjer. Att en mängd sådana finnas har man statistik på. Familjer med tre eller flera barn uppgå till ett antal av 3,500,000 och det sammanlagda barnantalet inom dessa familjer utgör i runt tal 16 miljoner. Nu har man redan satt igång med en organisering av dessa talrika familjer. Frankrike kan räkna med associationer som nämna sig *Ligue des familles*, *l'Alliance Nationale*, *la Ligue des Fonctionnaires*, *La plus grande famille*, *La ligue pour la vie*, allt föreningar där man vet sitt mål och där familjens manliga överhuvud fordrar den nationella belöning, som bör tillkomma honom för fyllda plikter. Den viktigaste bestämmelsen är att familjefadern bör erkännas

politisk väljarrätt i proportion till den familjegrupp han kan framvisa.

I *l'Intransigeant* för den 6 jan. har prof. Jules Wogue gjort sig till språkrör för detta familjefädernas belönande och ingen tillvitelse kan göras honom för någon ologiskhet därvid. I den långa artikeln förekommer inte en enda gång ordet *mödrarna*. Man skulle kunna tro, skriver *La Française*, att man till mänskoslåktets förökande upfunnit ett sätt som endast tar männen i anspråk Samvetsömma och patrioter, önska alla dessa män en talrik avkomma, de undfå den med lidanden, sätter den med smärta till världen, uppföder den — med difflaskor och mjölkpreparat — förstår sig, vakar över den om nätterna, vaggar den när den skriker, ömsar blöjorna på den — — —

De ha mödan, "ära åt dem", — skratta ej, det är monsieur Jules Wogue som citeras. "Det är tack vare fäderna till talrika familjer som vi kunnat motstå den tyska dödsomfamningen", fortsätter han. "När vi segra, äro de segrarne."

Vad är naturligare, nationen måste belöna dessa mäns uppoffrande och mödosamma barnalstring, med en röst för varje barn och — kanske — med en för deras hustru vid de politiska valen! Det blir belöningen för hennes rolösa dagar och sömlösa nätter med och för barnen, för hennes arbete med familjens ekonomi, för hennes livs hela gärning. Själv är hon ju ej kvalificerad för deltagande i det politiska livet, det är inte hon som var med vid Marne, Yser och Verdun.

Inte heller hon som hopat materialen till världsbranden!

Krigstidsbrottslingen.

Miss Miranda Bolling var femtiosex år gammal, ogift, rynkig, gleshårig — och en brottsling.

Hon hade många oklanderliga år bakom sig. Hon hade varit sparsam, god, givmild när hon kunde det, alltid strängt redbar. Nu hade hon fallit i den allt

övervakande ordningsmaktens klor, och inom en timme skulle hon anmodas att inför sittande rätt uppgiva skälen för sitt gräsliga brott.

Mrs Jubb, Mirandas bullersamma lilla granne, hade lovat att följa med henne, och medan hon väntade på henne satt nu miss Miranda framför sin sotiga lilla kolbrasa och lappade ett par mycket gamla getskinshandskar.

En svart försummad gammal hatt satt helt hjälplös på hennes tunna hår, och under floret droppade tårarna långsamt ned så att de skiffer- och alunstycken, som en skämtsam kolhandlare lagt i hennes sista hektoliter kol, dansade för ögonen på henne och växte till något ofantligt. Hon ertappade sig med att tänka att buldan var den rätta dräkten för brottslingar, det var nu endast det att hon inte ägde något sådant, ett grovt förkläde av detta tyg var det enda, och det passade inte.

Förstudörren rycktes upp och in kom Mrs Jubb, kortväxt, mörk, rödkindad och bullersam.

— Kom nu, Miranda! Låt oss ha det över, sade hon. Du kan sluta att sätta på dej handskarna i spårvagnen. Har du din nyckel?

— Ja, jag har min nyckel, sade miss Miranda skakande av sinnesrörelse. Och — mina pengar. Di — di ämnar väl inte låta mej komma i fängelse, säj Martha?

— Visst inte, sade Mrs Jubb med eftertryck. — Va nu duktig!

Men miss Miranda var inte i stånd att ta det modigt. Skammen av hennes position tyngde henne. Hon kunde inte låta bli att tänka på vad hennes föräld-

rar — döda nu sedan så många år — skulle ha sagt om de hade sett sin omsorgsfullt uppfostrade dotter på väg till polisdomstolen.

— Jag är inte alldeles säker på vägen här, sade Mrs Jubb. — Jag ska fråga.

En ståtlig polis som stod mitt i gatan såg nedlåtande på Mrs Jubb.

— Victory Street, sade han, ni önskar —?

— Att komma till polisstationen, sade Mrs Jubb hurtigt.

Polismannens sätt undergick en förändring. Han blev främmande, frånvarande. Hans min tycktes tillkännage att mellan honom och en person som frågar efter polisstationen är ett stort svalg befast. Han gav de nödvändiga upplysningarna i en kylig ton, och Mrs Jubb, som var livligt medveten om hans förändrade sätt, drog miss Miranda med sig.

Polisstationen var höjdpunkten av tänkbar dysterhet. En hel del ruskiga kvinnofigurer stodo runt omkring, och ett par män. Där var hela kompanier poliser färdiga att vittna mot dessa förbrytare mot lag och ordning, och miss Miranda kände sig nära att svimma. Hon visste inte mycket av vad som föregick omkring henne, tills hon hörde sitt namn ropas ut och märkte att Mrs Jubb hjälpte henne att stiga upp.

Hennes brott skulle ropas ut högt så att alla människor skulle få reda på det. Hon, Miranda Bolling, respektabel som hon varit i hela sitt liv, var skyldig till att ha "slösat med födoämnen innehållande vetemjöl", hon hade matat fåglar med en gammal brödkant!

Ett par poliser hade varit vittne till den brottsliga handlingen — hade faktiskt sett henne kasta ut maten.

— Har ni några frågor att ställa till den funktionerande ämbetsmannen, frågade en barsk röst.

Miss Miranda stod där alldeles vimmelkantig, tills mrs Jubb knuffade henne på armbågen och viskade till henne att "ruska upp sej och säja att det var endast smulor"!

— Jo, det är så, sade miss Miranda skakande i hela kroppen, att mina tänder behöver skötas om, men jag har inte råd till det, — och jag kan inte äta kanttorna. Jag använder så litet, och då blir di gamla, och jag ville inte att di skulle förfaras utan nytta, och så tänkte jag att di stackars små fåglarna skulle få det.

Magistraten, en Fogleby, såg på henne med pompöst missnöje. Han hade det utmärkt just nu på grund av kriget, men han var en stor patriot, när det gällde andra. Han ansåg att de fattiga måste lära sig att bli sparsamma. Han talade med ljudande röst, ett par gånger om för hög för honom.

— Har ni aldrig hört talas om en soppkastrull, frågade han. — De lägre klassernas extravaganser i vårt land har övergått till ordstäv, men det är verkligen upprörande att tänka sig en kvinna i er ålder, som låter födan förfaras i stället för att låta den gå i soppkastrullen!

Miss Mirandas måltider hade sedan livsfröfnödenheterna blevo så dyra till största delen bestått av bröd, margarin och te. I tom undran frågade hon sig hur en soppkastrull skulle fyllas på detta!

— Men jag kunde inte — jag skulle inte kunna, flämtade hon matt.

Mr Fogleby tog ingen notis om vad hon sade. Han kände att han behandlade ämnet med ett grepp på huslig ekonomi, som få män besitta.

— Bröd, dundrade han, tjocknar — tjocknar. Stoppa era brödkanter i soppkastrullen och ni får en mycket bättre soppa.

— Soppa! upprepade miss Miranda matt. — Men jag —

— Detta är en allvarsam förseelse i krigstid, sade mr Fogleby. — Vi kan inte låta detta gå, ni har att böta 10 shillings och kostnaderna.

Mrs Jubb ledde ut miss Miranda, som var i ett förvirrat tillstånd, och förde henne till sitt eget hem, där hon placerade henne i en länstol och snodde omkring för att laga te.

— Svårigheten med dej, Miranda, sade hon vänligt, är att du inte förstår dej på männen. Ser du, di har stoppat i sej mer än di kan tugga, stackars krakar, och di har tappat huvet på kuppen, och di tror di uträttar något när di hindrar dej från att ge fåglarna mat. Nu kan ju var och en begripa att vi inte förlorar kriget därför att fåglarna blir matade med en gammal brödkant, men om di tror att det är så, nåja, då får di lov att ta det på sitt sätt. Det är di som regerar, så länge, och di måste ha något som lugnar dem. Något lugnande är vad männen behöver, fortsatte mrs Jubb i det hon satte fram fat och koppar. — När en man säjr att man inte får göra en sak, så behöver man inte låta bli att göra den, men man måste se till att han inte får reda på att man

inte låter bli att göra den; men man gör den!

— Det hade bara förfarits, sade miss Miranda återvändande till sina bekymmer.

— Naturligtvis hade det det. Man kan inte undgå att slösa bort en smula av det här förskräckliga krigsbrödet, när man inte har någonting att använda det tillsammans med. Vad du får göra är att kasta det på elden som jag gör.

— Men det är att låta det förfaras, protesterade miss Miranda upprörd.

— Ja, men du ser det inte, kära du! Det du inte ser, bråkar du inte om. Jag är själv förtjust i fåglar, och där är massor av fåglar, som jag tycker det vore roligt att ge mat åt, men när jag ser hur hysteriska och lättretliga männen är just nu, så kastar jag det i spisen, och jag råder dej att göra detsamma. Här har du en god kopp te, sade mrs Jubb vänligt. — Drick nu och du ska få se att du känner dej bättre. Jag har inte tittat i tidningen i dag, fortsatte mrs Jubb och rusade upp efter det hopvikna bladet. — Lord Mayorns bankett. Vill du hör om den?

— Lord Mayorns bankett!, sade miss Miranda och en röd fläck började glöda på hennes magra kind. — Överflödigt mat tillagad åt välfödda män. Och vi får inte ge en gammal hård brödkant åt fåglarna!

— Hör nu på, Miranda, jag har sagt dej förut vad det är för fel med dej. Du förstår dej inte på männen. Det är män som styr det här landet, och du kan väl inte begära av dem, att du ska försaka något — du som kan få vad du

vill ha. En man ska ha sin mat. Han är inte någon fågel.

Men den upphetsade och uppretade miss Miranda behöll för en gångs skull sista ordet gent emot sin ursäktande vän.

— Nej, sade hon, och han har inte heller en fågels aptit!

Mrs Jubb putsade sin näsa och lade ner tidningen.

(Övers. ur *The Common Cause*.)

Dyrtidsbelöning år 1780.

Utdrag av Protocollet hållet i Linköpings Domcapitel den 15 nov. 1780.

S. D. inlämnade under warande Session en til Consistorium adresserad förseglad Paquet, som öppnades och fans innehålla Trettio-tre Rdr 16 Skilling Specier jämte en skriftlig författning derom, dock utan dag, årtal och namn så lydande:

”Uti en tid, då allm. Tänkesättet gifwer nog ringa värde åt ärbarheten hos Qvinnokönet, hwilken lickwel äger en betydande influence på sederna i allmänhet, bör då wara medborgare oömt, att söka upprätthålla aktning för Oskuld och Blygsamhet: Egenskaper, som så wäl pryda och hedra könet. I sådant afseende, och då det är otwifvelagtigt, at hos en flicka, den naturen begåfwat med fågring och derigenom mäst blottstält för frestelser, torftigheten oftast ökar Böjelsen, at afwika från dygdewägen, och det följacktligen är nyttigt, at undanrödja den stötestenen, medelst dygdens uppmuntran och belöning, så har en af Linköpings Domkyrko Församlings ledamöter beslutat använda en honom umbärlig Penningssumma nemligen Tretiotre Riksdaler 16 skill. Specier til et slikt ändamål, i hopp at andra, som finner sig hafwa råd och lägenhet dertil torde mera werksamt befordra denna wälmenta afsigt. —

I. Räntan af detta Penninge Capital gifwes årligen til någon sådan flicka inom Domkyrko Församlingen, emillan femton och tre-

tio års ålder, som är allmänt ansedd för både *Gudfruktig, dygdig, fattig* och *wacker* eller åtminstone behaglig til utseendet. Och ehuruwäl det icke är emot Gifwarens wilja, at derest serskildte omständigheter dertil föranleda, denna gåfwa må komma en fattig flicka af bättre stånd tilgodo, så woro likwäl bäst, i synnerhet om fonden icke blifwer ökad af andra tilskotter och serdeles som bi-behållandet af sedernas renhet är angelägnast bland gemene män, at någon af ringare närande hopen njuter detta lilla understöd, endast märkeligt för den, som aldrig warit wid det öfwerflödiga. — — —

III. Både på det denna gåfwa må tjäna til uppmuntran för allmänheten, och at med dess utdelning aldrig skall komma i glömska, så bör årligen vid *Walborgsmässa Soknestämman den flicka offentligen utnännas*, som kommer at undfå gåfwan." — — —

För öfrigt beslöts at notice om denna Disposition til införande uti Inrikes Tidningar skall författas, dels på andras uppmuntran at understödja en så berömlig afsigt, dels på det den ökande Gifwarens sålunda må blifwa underderrättad om gåfwans rigtiga framkomst samt Consistorii vidtagna anstaltt om dess användande til sit åsyftade ändamål.

*

Hur detta dygdpremium förvaltades framgår av en anteckning av 1786. Det frapperar att dygden förträdesvis synes varit till finnandes hos de hos högre ståndspersoner tjänande pigorna.

1786 — — — —

§ 9. Thet præmium af Två Rdr som årligen nu gifwas en *Gudfruktig, dygdig* och *wacker* flicka af *Qvinno-kjönet* i staden blef för denna gången meddelt *Pigan Märta Ericsson*, som tjenar hos H. Hr. Doctoren och Dom Prosten. Hrr *Borgmästarns* piga *Stina* samt — *Handelsmannen* *Jons* piga *Anna* woro och med på thet efter *Donationens* innehåll nu upprättade *Förslaget*.

Ett statsanslag å 1,000 kr. har även i år tillerkänts *Fredrika-Bremer-Förbundet* för utgivande av *Hertha*.

Notiser.

Livsmedelsstyrelsernas adjungerade kvinnokommittéer.

De på förslag av folkhushållningskommissionens kvinnoråd upprättade kvinnokommittéerna som ha att tillsammans med livsmedelsstyrelserna handlägga frågor angående hemmet och hemmets hushållning ha nu tillsatts på olika orter i landet. I Stockholm är det livsmedelsnämndens arbetsutskott för hemmen som funktionserar som kvinnokommitté. Kommittéerna i övrigt ha följande sammansättning.

Stockholms län: fru Agnes Ingelman, Stockholm, fru Augusta Flyborg, Södertälje, fru Maria Andersson, Hagalund; *Uppsala:* fru H. Hedén, fru Elna Sundström, hushållsskoleföreståndarinnan frk E. Sundin; *Norrköping:* fröken Anna Karlsson, doktor Anna-Clara Romanus-Alfvén, fröken Ida Schullström; *Jönköping:* fru Elna Neumann, fru Hilma Andersson, Tormenås, Huskvarna, fröken Judit Bergström; *Växjö:* fru Susanna Henning, fru Oscara André, Lessebo, fru Nanny Jacobsson; *Kalmar:* fru Ellen Kling, fröken Hildegard Vickström, fru Hillevi Sandstedt; *Kristinehamn:* fru Valborg Ericsson, skolköksföreståndarinnan fröken Gerda Johansson, diakonissan fröken Lovisa Gustafsson; *Visby:* fru Majken Klintberg, fru Lina Ödin, fru Alma Johansson; *Kristianstad:* hemkonsulenten fröken Agnes Ingvar, fröken Elisabeth Nilsson, Igrannatorp, fru Alma Westerlund, Långebro; *Malmö:* fröken Dora Herslow, fru Elisabeth Quensel, fru Mathilda Persson; *Hälsingborg:* doktor Hanna Christer-Nilsson, fru Signe W. Wingårdh, fru Sigrid Lundin, fru Ida Rosenqvist, fröken Erika Nyström; *Göteborg:* livsmedelsnämndens kvinnoråd med fru Nelly Thuring som ordförande; *Uddevalla:* fru Thyra Berghman, fru Ida Holmqvist, fröken Ellen Ammelin; *Vänersborg:* fru Hulda Wibom, fröken Hulda Andersson, fröken Lotten Eriksson; *Borås:* skolkökslärarinnan fröken Elsa Högdahl, fru Agda Ohlsson, fru Anna Bredberg; *Karlstad:* fru Greta Gullström, fröken Ebba Kaijser, fru Lotten Johansson, Orrholmen; *Arvika:* fru Julia Karlgren, fru Maria Lööf, fru Ingegärd Wallenström; *Falun:* fru Fridberg Hagström, skolkökslärarinnan fröken Kitty Esseen, fru Emma Andersson; *Gävle:* skolkökslärarinnan fröken Elsa Holmin, fru Anna Avén, fru Albertina Vall; *Härnösand:* fru Eva Tham, fru Anna Ekberg, skolkökslärarinnan fröken Olga Berglund; *Örnsköldsvik:* fru Rut Stolpe, Själevad, fröken Jenny Westman, fru Hildur Björne, Domsjöverken; *Umeå:* fru Selma Bergström, fru Anna Leufvenius, fru Lina Thelaus; *Skellefteå:* fru Maria Lindfors, fru Synne Selin, fröken Ida Stenberg.

HERTHA

Tidskrift för den svenska kvinnorörelsen, utgiven av **Fredrika-Bremer-Förbundet**.

Redaktör: *Ellen Kleman*.

Förbundsmedlemmar erhålla tidskriften till ett pris av kr. 4:50, varvid prenumeration sker direkt genom **Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, 48 Klarabergsgatan, Stockholm**. *Icke-förbundsmedlemmar* prenumerera å *närmaste postanstalt* eller i *bokhandel*. Pris för postupplaga: $\frac{1}{4}$ år kr. 6:—; $\frac{1}{2}$ år kr. 3:25; $\frac{3}{4}$ år kr. 1:75. Lösnummer 45 öre. *Redaktion och expedition: 48 Klarabergsgatan II, Stockholm*. Redaktionstid: *måndagar, onsdagar och fredagar kl. 1—3*. Allm. T. 48 50, Riks 27 62. Expeditionen: *kl. 11—4 varje söckendag*. Allm. T. 48 16, Riks 27 62.

En populärvetenskaplig tidskrift av högsta rang!

VETENSKAPEN och LIVET

"En utmärkt tidskrift". (N. D. A.)

"En bra populärvetenskaplig tidskrift." (G. M. P.)

"En trevlig populärvetenskaplig tidskrift." (D. N.)

"Ett innehållsrikt vetenskapligt magasin." (A. B.)

Årg. 1917. 6 häft å 1:50, kpt. inb. 12:50.

HUGO GEBERS FÖRLAG

== ANNONSER FÖR HERTHA ==

upptejas av

Fröken Ingeborg Bergström

Rikstel. 97 83

31 ÖSTERMALMSGATAN 31

Rikstel. 97 83

H E M T R E V N A D

Praktisk tidning för hemmet utgiven av **Fredrika-Bremer-Förbundet**.

Redaktör: *Fanny Ekenstierna*.

Utkommer under 1918 med 24 åttasidiga n:r. Prenumerationspris: helt år kr. 1:80, halvår kr. 1, kvartal kr. 0:60. Prenumeration sker å posten.

Innehåller berättelser, poem, levnadsteckningar, religiösa, etiska och sociala uppsatser, artiklar i diverse ämnen samt en rikhaltig praktisk avdelning.

Inbundna årgångar för 1912—1915 kr. 1:50 pr ex., för 1916 kr. 1:75 och för 1917 kr. 2:— pr exemplar.

ANNA BENGTSONS KAPPAFFÄR

Kullagatan 2!

HÄLSINGBORG
REKOMMENDERAS

Riks tel. 1245 & 3245

Kostym- och Kapplyger.

Stort urval.

Beställningar emottages.

INNEHÅLL

Svensk hemindustri. II. Av *Gerda Meyerson*.

Fredrika Bremers Utopia. Av *Ellen Kleman*.

Kringblick.

Krigstidsbrottslingen.

Dygdebelöning år 1780.

För kapitalister, särskilt fruntimmer, har det länge varit ett önskemål att
----- kunna överlämna värden av sina värdepapper och skötsel
av sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade
punktlighet och noggrannhet i utförandet av det anförtrodda uppdraget, ävensom pris-
billighet. En sådan institution är

Stockholms Enskilda Banks Notariatavdelning

(Kungsträdgårdsgatan 8. Expeditionstid $\frac{1}{2}$ 10—4)

som under garanti av **Stockholms Enskilda Bank** åtager sig vård och förvaltning
av enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatavdelningen deponerar obligationer, inkasserar
Notariatavdelningen vid förfallotiderna kuponger och tillhandahåller deponenter influtna
medel. Vidare efterser Notariatavdelningen utlottningar av obligationer och underrättar
deponenten i god tid, ifall en denne tillhörig obligation blivit utlottad, samt lämnar förslag
till ny **placering** av det ledigblivna kapitalet.

Exempel 2. Om inteckningar deponeras hos Notariatavdelningen, underrättar Notariat-
avdelningen gäldenären därom att räntorna å inteckningarna skola till avdelningen in-
betalas, varefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariat-
avdelningen att inteckningarna bliva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos avdelningen
deponerad inteckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter **Stockholms
Enskilda Bank** därigenom uppkommen skada.

Förvaringsavgift: 50 öre för år per 1,000 kr. av depositionens värde, dock ej under 2 kr.